

İlham QƏHRƏMAN

Şair İlham Qəhrəman 1959-cu ildə Laçın rayonunun Sus kəndində anadan olub. Ədəbiyyata ötən əsrin 80-ci illərində gəlib. "Gülüm yarpıza döndü" (1999), "Ağlama, qu quşu" (2002), "Ey dil" (2006), "Sevgi durma çırağıdır" (2014) adlı lirika kitablarının müəllifidir. Şeirləri rus və gürcü dillərinə tərcümə olunub.

VƏTƏN OXŞAMASI

Başımız aynımadı heç,
Sənə bir çəkmədik sığal.
Bir yandan azad oldun,
Bir yandan işğal.

Balıqçı toru kimi
Niyə yığılırsan, Vətən?!
Heç üstünə gətirmədik,
Elə çıxılırsan, Vətən.

Üstündə at oynadan
Yağılar həddini görsəydi...
Bir dərdimiz olmazdı
Qorunan sərhəddini görsəydik.

Sən bütöv hanada
yarımçıq xalı...
Səni geriyə sökdülər,
İrəli toxumadıq, Vətən.
Allahın kərəmi çox olsun, –

Bir şad günündə
Himnini oxumadıq, Vətən.

Yurd itkisi elə ağır, –
Tay tutulmaz hər itkiyə.
Yer yarıla yerə girəm, –
Mən baxmayam xəritəyə.

O kimdi qeybdən gəlir?
Gecə biznən hesab çəkir.
Vətən, sənə olan sevgim
Çimdə əzab çəkir.

Hansı dərđini söyləyim –
Birdimi, beşdimi, Vətən?
Göz üstəki oğulların
Gözündən düşdümü, Vətən?

Əl uzatsam durarsanmı –
Daha yıxıldığın bəsdü...
Bela günündə yeyilən
İlan sümüyündən pisdü.

Yağı sənə dağ çəkdi,
Barışmağa nə üz qoydu?!
Sən bir yaşıl ağac idin,
Kökünə kim duz qoydu?!

İndi-indi oğulların
Hələ bərkdən-boşdan çıxır.
Daşına da qurban, Vətən,
Çörəyimiz daşdan çıxır.

Məyus görkəm, kəm taleynən
Mən sənin tayınam, Vətən.
Qoy dərđlərin mənə gəlsin,
Mən dərđə qayımam, Vətən.

HƏSRƏT

(portret)

Laçında
sinədəki evimizin
çəpər qolları
tut dizlərini
qucaqlayıb qaldı...

Xırdalanda –
qəbristan yanında
atamın qolları
dizlərini
qucaqlayıb qaldı...

Fələyin ağzı-gözü yansın,
Evimizin qolları
atamın qolları kimi
boşaldı,
Atamın dizləri
evimizin dizləri kimi
qurudu.

LAÇIN

Bu gün gah kürəkət qızmar,
Gah da qış kimi ayazam.
Dünya bir ağ kağız ola,
Mən də bircə kəlmə yazam:
Laçın.

Başdan düşən yaylıq kimi
Düşən bayrağı demədim.
Qollarımın üstə alıb
Sənə bir ağı demədim,
Laçın.

Dumaların uçub getdi,
Yenə sərçələrə şükür.
Səni deyib ağladığım
Qara gecələrə şükür,
Laçın.

Gəlib görmədim nə günə
Qoyubdu gavurlar səni.
Yad qapının quzusunək
Ayırıb qovurlar səni,
Laçın.

Dəhnələr civir bağladı,
Susuz qaldı bağın-bağçan.
Balası satılan atdı –
Hər gün kişnər Azərbaycan,
Laçın.

Sudan çıxan balıq kimi
Ağzımı açıb-yumuram.
Bir əsgər çıxmır yuxumdan –
Əldə bayraq, dildə "Urta,
Laçın!"

HƏSƏN ƏMİ

Xanım-xatın arvadın
öldü, Həsən əmi.
Cibində dərman nüsxələri,
Eviyədə bir qutu dərman
qaldı, Həsən əmi.
Hirsinə, hikkənə
kim ütü çəkəcək,
işdən dönəndə
əlinə kim su tökəcək?
Toylarda "Sarıköynək"
havasını çaldırardın,
arvadınla qol qaldırardın.
Kəndin toylarından
o hava getdi,
O gözəl günlərin
hara getdi?
Dünyaya etibar nə gəzir?
Elə biliridin sağaldacaq onu
qapının başına qoyduğun nəzir.
Hökimlərə xəlotin qalib,
Həmişəki deyilsən,
indi qaraltın qalib.
Bu nə dərdi tapdı səni,

Taladı, çapdı səni.
Canını dişinə yığmısan,
Üzünə demək olmasın,
yamanca sınıxmısan!
... Canını dişinə yığmısan,
Canın niyə acıxıbdı, Həsən əmi?!
Səhərdən oturmısan bu daşın üstə
dur get evə,
Ay çıxıbdı, Həsən əmi...

ŞƏHİDLƏR XIYABANINDA

Harda adları tutulsa;
Ruhları oyan oğullar.
Başdaşları keşikçitək,
Vətənə həyan oğullar.

Qəbirlər sətir düzümü,
Duaya əydin dizimi.
Ülgüc dəyməyən üzünü
Torpağa qoyan oğullar.

Qeyrətli şəkli mərməri,
Üstündə gülləri tərmi?!
Top yerinə güllə, mərmi,
Topnan oynayan oğullar.

Bir yol gedir bu arayla,
Yol qırağı gül sırayla.
Qəbirdən dərin yarayla,
Səssiz uyuyan oğullar.

MƏRMIYƏCƏN YAŞAMAQ

(şəhidin dilindən)

1
Ömür vəfa etmədi –
qara buluda giron aya döndü,
gizləndi məndən...
Kim düzdü bu ömrü sapa, bilmədim,
ha çırpındım,

ömrümün ardını tapa bilmədim?!
Ömrümün sonunda mərimi dayandı...
Yırmıyəcəm yaşadım,
Həmin mərimi yəcəm yaşadım.
Yıxıldım qaldım torpağınan,
son dəfə sarmaşdıq bayrağınan.
Ömrüm az oldu, amma
vətən sevgimdən tamsındı bir az.
Yağış, günəş, qarınan sevdim,
Qanım süzən əsgər paltarınan
sevdim vətəni.

2

Anamın sevgisi
çardağımızın altı kimiydi.
Çardağın altında az oldum,
anam ağlayanda
çardaq axtarar məni.

Qonaq-qara olanda
daxaldan məclisə
götürədim bardağı...
Qonaq gələndə
bardaq axtarar məni.

Hər axşam
çöl qapının cırağını
mən yandırardım.
Axşam düşəndə
cıraq axtarar məni.

3

Atam toya gedəndə
çəkmələrini silərdim.
Toya hazırlaşanda
atamın yadına düşürəm.

Başında iki buruq vardı,
"iki arvad alacaq" – deyirdilər.
İkiburuqlu baş qırında
ustamın yadına düşürəm.

...Sevgimi bildirməyə
ömür vəfa etmədi...

(..başında iki buruq vardı)
Ürəyim boş deyil, –
bir mərimi,
bir nakam sevgi dadi,
bir də o qızın adı...
Nə o qızı soruşun,
nə də bir sual edin,
apardıqlarını halal edin!

GEDƏCƏM

Başımı götürüb çıxacam evdən,
O əsir dağları deyib gedəcəm.
Yoluma yeməyə çörək qoymayın,
Yol boyu həsrəti yeyib gedəcəm.

Gülün dəli üçün, havalı üçün,
Havalı başımın yığvalı üçün,
Birdən qayıtmadım – halallıq üçün
Dədəmə, nənəmə dəyib gedəcəm.

Quşlar göy üzündə səf bağlasınlar,
İlham nələr çəkdi, hesablasınlar...
Deyin ovçulara səhv salmasınlar,
Canavar dərisi geyib gedəcəm.

SƏNİ TANIYIRAM

Səni tanıyiram –
körpə ikən
məmədən ötrü ağlamağın,
Dərsə gedəndə
qızların saçını
bir-birinə bağlamağın varıydı.

Səni tanıyiram –
sən də bir vaxt
yuxulanda uçardın,
Sən də əsgər gedənlərin
dalinca
yolaşana qaçardın.

Balaca vaxtı
körpüdən keçəndə
əлиндən tutardılar,

Yadımdamı –
tez-tez boğazın gələrdi,
arvadlar barmağını
duza batırıb
qaytarardılar.

Səni tanıyıram –
səni də bu dünya
sevgiylə yıxdı,
Sənin də ilk sevgidən
ağzın yanıqdı.

İstər kasıb ol, istər varlı, –
səni tanıyıram.
Sənə də qoruq var,
qadağa var.

Səndən də yuxanda
bir ağa var.
Səni tanıyıram –
Burmunda bənövşə qoxusu,
Cənında
bir qəfil
gülle qorxusu var.

DARIXIRAM

Limandakı gəmi sayaq,
Sahildəki qayıq sayaq
danıxıram.
Yüz illərdi muzeydəki
Cəhrə sayaq, çarq sayaq
danıxıram.

Müşfiqin son günlərində
bağlı əli kimi,
Füzulinin pyedestalda
heykəli kimi
danıxıram.

Sonsuz qadınların
körpə əlinə həsrət
ətəyi kimi,
Ayağa çəkilmiş
gülle tətii kimi
danıxıram.

Axşamı gözləyən
işiq kimi,
Azdırlan pişik kimi
danıxıram.

Darıxıram –
yaylaqda yurd yeri kimi,
Darıxıram –
qəbirdəki ölü kimi.

TƏK

Bir düzün ortasında bitən
ağac kimi təkəm, telli balam...
Mənim təkliyim yerdə
çəkdiyim ahdan,
Göydə Allahdan gəlir,
telli balam.

Kim bilir başıma
nə gəldi, telli balam?!
Təklər bu dünyada
tək əldi, telli balam.

Sevinc göz yaşında boğulur,
Kədərin çiçəyi çırtdayıb,
kədərim gülüşür,
telli balam.
Bütün qəmli mahnılar
təkliyinin səsidə,
qəmli mahnılar sümüyüma düşür,
telli balam!

İtsəm mənə necə nişan verərsən,
Necə soraq edərsən, telli balam?!

Həç kimin qəlbinə dəyməyən,
qəlbə ipək adamı,
Ürəyi sözə potək adamı,
Adamların arasında
tək adamı, necə soraq edərsən,
telli balam?!

Təkəm, telli balam, –
tək səbir kimi,
Şamaxı yolundakı
tək qəbir kimi!
Belo tək olan
tək mənəm,
Bu təkliyimlə
görk mənəm, telli balam!

ÖYRƏNDİM

I
Yetim ögey anaya
öyrəşən kimi
yoxluğa öyrəşdim.
Quraqlıq illərinin
quşlantək
qıtlığa öyrəşdim.

Ramazan oldu-olmadı
oruc tutmağı,
səhər içdiyim
şirin çayın üstə
axşam evə dönməyi
öyrəndim.

Ayaqqabılarımı geyəndə
balalarımə vəd verməyi,
Soyunanda bəhanə deməyi
öyrəndim...

Sən demə, tamah ucundan
div xəlbirlə suya gedərmiş.
Adam şapalaqla
üz qızardarmış –
Borc eləyib toya gedərmiş.

2
Yerdən əli üzüləndə
adam niyə göyə baxır,
Göydəki niyə susurmuş?
öyrəndim.
Kəndirdən asılanlar
özünü yox,
göydən dərdini asırmış...
öyrəndim.
Öyrəndim
dünyada ön yüngül şeyin,
ən ağır şeyin bir adı var –
qəfəsdə.
...Yaxşı ki, yaşamağa
içimiz var,
Adam öz içində
haracan desən, sərbəstdi.

Öyrəndim yaşamaq nədi –
qum üstündə şəkil çəkmək,
Axırda da "gəldi-getdi" sini
daşa, dəmirə köçürmək.
Hamının bir peşəsi var –
Mirzə kimi
alın yazısını
ömrə köçürmək...